

studiului *Sinuciderea* de Em. Durkheim) și de teren (empirică, practică). Cercetarea empirică presupune atât observarea directă a realității, aplicarea unor metode, tehnici specifice de recoltare a informației (ancheta sociologică: interviul, chestionarul; sondajul de opinie publică), cât și metode și tehnici specifice de prelucrare a informației (programul de prelucrare statistică a datelor SPSS). Atunci când cercetarea empirică poartă un caracter preliminar, explorator sau are o scară ori profunzime reduse avem a face cu o *investigare sociologică*. Studiile (sociologice) comparative privind fenomenul lecturii la nivelul mai multor țări sînt destul de puține, principala dificultate constînd în realizarea unui corpus de indicatori care să se regăsească în cazul fiecărei entități (țări) investigate. Este vorba, în esență, de nomenclatoarele socio-profesionale care dezvăluie diferențe semnificative de la o țară la alta. Totuși, analizînd literatura de specialitate, am găsit prezentarea unor astfel de studii care dau, cel puțin la nivel orientativ, repere privind starea actuală a lecturii, tendințele ei de evoluție. Astfel, Emil Tudor, într-un articol foarte bine organizat, prezintă rezultatele unor anchete la scară europeană. Sînt enumerate cîteva astfel de studii:

1) studiul realizat de „France-Edition” (1993);

2) anchete intitulate *Regards croisés: Lire en Europe, une comparaison – Allemagne, Italie, Grande-Bretagne, Espagne, France*, realizate în anul 1994 de Direcția pentru Carte și Lectură din Franța și de compania „France Loisirs”, cu prilejul Tîrgului de Carte *Temps des Livres*. Acest studiu a fost finalizat în anul 1996;

3) ancheta despre practicile de lectură din liceele aflate în cinci capitale europene *Grinzane Europa 97. Les lycéens d’Europe et la lecture*, realizată la inițiativa Fundației Grinzane Cavour din Italia;

4) ancheta *Grinzane Europa 99*, inițiată de aceeași fundație.

Articolul amintit mai sus redă unele din constatările studiului *Practicile de lectură în Franța, Germania, Marea Britanie, Italia și Spania*. Este un studiu comparativ, realizat de Colombe Schneck pentru „France-Edition”, în anul 1993. Studiul, structurat în trei părți (profilul cititorilor, factorii socio-demografici și mediile politice și culturale (instituționale) au dus la reliefarea multor constatări interesante în ceea ce privește evoluția fenomenului lecturii. Despre *Lectura ca obiect al investigației sociologice* citiți în numărul următor al revistei *BiblioPolis*.

BIBLIOTECILE CA SPAȚII FIZICE

Vera OSOIANU,
director adjunct, BNRM

O comunitate, indiferent de dimensiuni, are nevoie de un spațiu deschis pentru toți, în care membrii comunității să se simtă bineveniți, să poată discuta în voie, să pună la cale lucruri pentru binele comunității, să socializeze, asigurând în felul acesta coeziunea socială. Exact așa cum o familie sau o casă are un spațiu unde se

întâlnește toată familia, deși fiecare are (sau ar trebui să aibă!) camera lui, așa și o comunitate trebuie să aibă un spațiu unde se pot întîlni cu diverse ocazii membrii ei. Niciuna din instituțiile din raza unei comunități nu sunt mai indicate pentru această funcție decât bibliotecile publice. Personalul bibliotecii trebuie să facă tot

posibilul pentru ca aceasta să fie percepută ca un spațiu neutru, accesibil tuturor, sigur și bine reglementat, unde utilizatorii să se simtă în siguranță. O bibliotecă dirijată cu eficiență și spirit creator poate contribui enorm la crearea conștiinței de comunitate.

După mai multe turbulențe și debateri, întrebarea dacă în era informației digitale va mai fi nevoie de bibliotecă în formula tradițională cunoscută de noi treptat a fost scoasă de pe ordinea zilei. În ultimii ani, presa de specialitate din mai multe țări vorbește tot mai insistent despre rolul bibliotecii ca spațiu fizic. Mulți biblioteconomiști consideră că biblioteca din viitorul imediat trebuie să se identifice cu un spațiu fizic real, parte componentă a vieții culturale și sociale a comunității. Fără o clădire a bibliotecii localitățile par a fi fără suflet, iar utilizatorii își pierd sensul orientării în labirintul mașinărilor unite în rețea.

Studiile elaborate în ultimii ani, poate în special studiul *Bibliotecile și resursele informaționale în percepția utilizatorilor*, efectuat în anul 2005 cu participarea respondenților din SUA, Canada, Australia, Singapore, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și India, scot în evidență, printre multe alte aspecte, și pretențiile utilizatorilor reali și potențiali față de bibliotecă în calitatea acesteia de spațiu fizic. Utilizatorii pretind bibliotecii spații confortabile, curate, luminate, încălzite, cu un sistem de semnalare bine definit, cu un program de activitate care să corespundă stilurilor lor de viață și unde să știe că sunt bineveniți și în siguranță. O atenție deosebită se acordă iluminării bibliotecii. Spațiile întunecate conferă bibliotecii un aspect negativ.

Pentru a fi funcționale și exploatate cu eficiență la maximă capacitate, spațiile bibliotecii trebuie să corespundă misiunii și rolurilor principale ale instituției. Toate

spațiile de amplasare de care dispun astăzi bibliotecile noastre au fost proiectate pornind de la funcția bibliotecii de a colecta, prezerva și a oferi pentru acces publicațiile tipărite. În condițiile diversificării spectaculoase a purtătorilor de informații, modernizării tehnologiilor de informare și comunicare, bibliotecile actuale se simt ca într-o haină demodată din care au ieșit demult.

Unele țări, în special cele din spațiul anglo-saxon, unde bibliotecile publice sunt foarte bine puse la punct, semnalează o discrepanță între numărul de împrumuturi și numărul de vizite, cel din urmă, în creștere fiind, argumentând ideea că există o cerere considerabilă pentru un spațiu de comunicare socială deschis pentru public. Acolo, bibliotecile, deja nu mai pot fi concepute fără o cofetărie, unde utilizatorul poate răsfoi în liniște o carte sau revistă sau poate întreține o discuție pe marginea unei cărți, informații sau a unui eveniment. Camerele speciale, mobilate plăcut, au devenit un element esențial, care invită publicul să pășească pragul bibliotecii pentru o discuție, pentru a naviga în internet, a se bucura de o ceașcă de cafea sau a citi o carte într-un mediu relaxant. Tot mai mulți oameni vin la bibliotecă pentru a-și petrece timpul liber; în acest scop vin nu numai utilizatori individuali, dar și familii întregi. Se evidențiază tot mai mult funcția hedonică a bibliotecii. Toate acestea trebuie să influențeze planificarea și reamenajarea spațiilor, selectarea mobilierului, orele de funcționare etc.

În conceperea și planificarea bibliotecii moderne un loc mai important decât oricând îl au mobila și accesoriile care să corespundă experienței utilizatorilor și să ajute la designul spațiilor flexibile, destinația cărora să poată fi foarte ușor modificată. Se va lua în considerare faptul că biblioteca trebuie să aibă program de activitate și în zilele de odihnă, și seriile

târziu. Biblioteca de mâine trebuie să fie sursa de inspirație colectivă, un loc unde să domine o atmosferă pozitivă și un stil atractiv, neformal, unde oamenii doresc să petreacă timpul și unde pot explora lumea informației, a cărții și a mediilor actuale. Spațiile bibliotecii moderne nu mai sunt folosite doar pentru studiul individual și în grup, întruniri, prezentări, expoziții, lecturi, dezbateri etc.

Biblioteca este principala instituție care oferă acces gratuit la informația digitală. Prin oferirea spațiilor pentru activități de alfabetizare informațională, a consultanței și a ajutorului organizatoric și profesional bibliotecarii ajută la crearea abilităților necesare utilizării tehnologiilor de informare și comunicare atât de necesare utilizatorului modern.

Bibliotecile bine amenajate, echipate și organizate, pot contribui la revitalizarea spațiilor civice. Toate acestea au favorizat apariția conceptului de „biblioteca – a treia casă”, după casa propriu-zisă și locul de serviciu sau studiu.

Deși conform ultimelor sondaje, efectuate la nivel internațional, marca bibliotecii încă rămâne a fi cartea, bibliotecarii din lume fac eforturi enorme pentru a extinde marca bibliotecii. Așa cum standardele și necesitățile utilizatorilor se schimbă rapid, biblioteca trebuie prezentată în altă lumină, plasată mai spre centrul instruirii continue, mai ales a autoinstruirii, și în centrul planificării culturale. Ca să reușim, este necesară o campanie excesivă de îmbunătățire a imaginii bibliotecii pentru a o debarasa de concepția tradițională, învechită și total eronată de bibliotecă îmbâcsită cu documente vechi, destinate împrumutului la domiciliu. Multe țări deja au reușit să reabiliteze biblioteca, în special prin accentele puse pe funcția informațională, promovând masiv accesul la internet, oferind baze de date gratuite, antrenându-se în proiecte serioase de digitizare. Euforia

acestui succes însă a ținut puțin. Așa cum este clar că, în era digitală, informația poate fi accesată de oriunde – nu numai de la bibliotecă –, biblioteca va trebui să găsească alte modalități de a se impune comunității și de a oferi servicii pe care alți promotori de informații nu le pot asigura.

Stocurile de cărți și informații nu-i încurcă bibliotecarului să ajute utilizatorii să-și găsească o slujbă, să se pregătească pentru un interviu de angajare, să redacteze un CV, să acceseze servicii publice, rețele sociale, să învețe să-și deschidă o poștă electronică etc.

Bibliotecile de la noi sunt încă la etapa când experimentează diferite proiecte de promovare a informației. E bine însă de știut că aceasta nu va fi o panacee și că după ce vom trece și prin această „boală” va trebui să mergem mai departe și să găsim noi valențe pentru a asigura vitalitatea instituției. Este indiscutabil că funcția informațională va rămâne printre funcțiile principale, dar nu va mai fi una dominantă.

Statisticile demonstrează că mai mulți oameni merg la bibliotecă decât la meciurile profesionale de fotbal, mai mulți oameni merg la bibliotecă decât la teatru.

Un *Eurobarometru*, efectuat cu câțiva ani în urmă la solicitarea Comisiei Europene, clasifica preferințele culturale ale europenilor în felul următor: frecventarea cinematografului – 2.03, frecventarea bibliotecii – 1.67, vizitarea monumentelor istorice – 1.65, mersul la evenimente sportive – 1.64 etc. Însă, dacă sporturile și artele au modele și avocați de nivel național care fac lobby, ca aceste domenii să fie percepute drept părți vitale și indispensabile ale vieții sociale, bibliotecile au restanțe mari la acest capitol. Bibliotecile încă nu au asemenea avocați sau dacă îi și au, ei nu sunt suficient de vizibili.

Mulți bibliotecari n-au nicio șansă și nici măcar nu visează, cel puțin în viitorul apropiat, la o nouă clădire pentru bibli-

otecă. Însă ei pot învăța cum să facă mai atractive spațiile disponibile.

Bibliotecile trebuie amplasate convenabil pentru toți membrii comunității, varianta optimă – în centrul localității și să fie deschise atunci când oamenii au nevoie de ea, inclusiv în zilele de odihnă și până seara târziu. Unele biblioteci din lume experimentează de mai multă vreme conceptul de „midnight library”, bibliotecă cu un program de activitate până la miezul nopții sau centre de informare non-stop. În Marea Britanie, după acest principiu au apărut și librării non-stop, care au înviorat comerțul cu cărți, creând o alternativă pentru cei pasionați de viața nocturnă cu nuanțe intelectuale. Pentru o mai bună eficiență bibliotecile trebuie amplasate în vecinătatea altor centre comunitare: magazine, centre culturale etc.

Pentru comoditatea utilizatorilor este foarte important ca biblioteca să fie poziționată central. Prin tradiție, încă din cele mai vechi timpuri, bibliotecilor le erau destinate cele mai bune spații, acestea numărându-se printre clădirile emblematice ale localității și constituind de multe ori cartea de vizită a acestora. Majoritatea bibliotecilor de la noi: municipale, raionale, orașenești, comunale sunt amplasate în spații acomodate. Indiferent, însă, dacă biblioteca are un spațiu special sau acomodat, cerințele principale rămân aceleași: amplasarea în centrul localității, accesibilitatea tuturor utilizatorilor, nivel maxim de confort pentru utilizatori. În țara noastră arhitectura de bibliotecă este unul din cele mai anacronice domenii. În

lume, tendințele actuale ale arhitecturii de bibliotecă reflectă problemele protecției mediului înconjurător, folosirea materialelor reciclabile, folosirea la limită maximă a luminii naturale etc.

Așa cum domeniul bibliotecar încearcă să se adapteze necesităților erei informaționale cu noi servicii și noi așteptări din partea utilizatorilor, în ultimul deceniu lumea bibliotecară internațională urmărește cu mare interes apariția proiectelor de clădiri noi sau renovări ale spațiilor vechi.

În anul 2007 IFLA a editat ghidul *IFLA library building guidelines: developments and reflections* și tot în același an, în luna octombrie, sub egida Secției clădiri și echipamente de bibliotecă (Library Buildings and Equipment) IFLA, la Biblioteca Națională a Olandei, în Haga, a avut loc conferința *Building for the Future: National and Academic Libraries from around the Globe*. La conferință au fost prezentate cele mai reușite clădiri de bibliotecă, date în folosință în ultimii ani. Scopul conferinței a fost să scoată în relief cum sunt proiectate noile clădiri pentru bibliotecile naționale și universitare, pentru a face față provocărilor erei digitale. Așa cum costurile pentru construirea unei biblioteci moderne variază între 45-85 milioane de euro, acest subiect încă multă vreme nu va sta la ordinea zilei pentru bibliotecarii din Moldova, rămânând doar un vis frumos. Dar un aspect din dezbaterile pe această temă ar putea să ne intereseze, și anume – renovarea spațiilor existente, pentru a face față, fie și parțial, aceluiași provocări.